

Олег Герман – проф. кафедри українознавства і філософії ТНТУ ім. І. Пулюя, канд. істор. н., доц., член Національної спілки письменників України, заслужений діяч мистецтв України

ПЕРЕДМОВА: ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС ЧИ ПРОТИСТОЯННЯ РОЗУМУ Й ДУШІ

Ви стоїте на стежці, що змієюю в'ється вгору по стрімкій скелі. Ви піднімаєтеся туди, аби набрати цінного каміння. Раптом зверху на вас, на ваші руки воно само починає осипатися. Ось вже повні пригорщі, вже й руки обриває, вже більше ніж треба, більше ніж можете втримати, вже тіло калічить та паде далі й далі... Засипає вас! Але ж заради нього ви добиралися вгору? Що робити?

Перед вами пропливає ріка всяких набутків, речей, наявностей, а у руках тримаєте склянка своїх можливостей... Чи можна вповні цю ріку перелити у вашу склянку? А так хочеться охопити безмірність, поспробувати всього, надбати його собі, та чи треба?

Спочатку енергетична, потім науково-технічна, тепер інформаційна революції кардинально міняють співставлення між бажаним і реальним.

Розвиток техніки став для людини запорукою нових досягнень, але в її оболонці затаїлися(наче в троянському коні) несподівані проблеми і тіні. Саме на цьому хочу зосередити вашу увагу у передслові, аби начало не стало фіналом!

Спрощений підхід до процесів пізнання, до шляху навчання, до наукових та культурологічних джерел, зведення їх до рангу приправ чергового бізнес-ланчу – це шлях вичавлювання з плодів діянь наших; з мистецьких творінь чи, навіть, родинних стосунків душевного світла, шлях подавлення силою «раціо» нашого «емоціо», шлях заміни людяності роботизованістю.

Всі ми, як суб'єкти, постійно користуємося певними об'єктами. А от подальший шлях такого користування має два напрямки: Перший: користувач цікавиться, осмислює, розуміє, мудро використовує і стає господарем даного об'єкту. До прикладу комп'ютер, як інструмент для втілення задумів. Другий: користувач споживає, сліпо виконує, стає залежним від об'єкта, стає його рабом. До прикладу той самий комп'ютер, як носій лавини порожньої, фальшивої та агресивної інформації, як вбивця вашого часу і життя, чи той же ніж у руках злочинця. Технічне забезпечення людей, полегшення умов їх праці, покращення комфорту часто розбалансовує динаміку і напругу нашого тіла й думок, приводить до антропометричної та психологічної деформації, породжує лавину новітніх захворювань.

Відмовлення від фізичних навантажень, споживання штучної їжі та напитків, хімізація природи й продуктів – це і є тіневі наслідки науково-технічного прогресу. Чим людство розумніше, тим воно стає, даруйте, тупішим. Нас нині переконують, що в смартфон можна загнати всі дані та схеми життя, але ніколи нікому смартфон не подарує справжньої насолоди життя у його розмаїтті, бо це лише ілюзія, віртуальна цукерка, одна із стратегічних помилок нинішніх модерністів. Смартфон спрощує, а не замінює людяне.

Віртуалізація та втискування краси світу, в шкельце екрану, рівнозначне поцілунку вашої коханої через його холодне скло, це штучна вентиляція легенів, це «голова професора Доуеля» (може хтось із вас читав цю застережливу повість).

Сучасні надтехнології й тотальна комп'ютеризація англізованого світу, привели до перетворення людей у натовп (ὄχλος – як мовили древні греки), у табун керованих істот, інкубатор сліпих наївних виконавців, яких будуть вести хитромудрі поводитирі (охломони – теж з грецької). І оті зазомбовані збайдуженці при житті так і не спізнають

барв і розмаїтостей його, не відчують енергії страждання й любові, а замість бажаної свободи отримають ув'язнення у модерних ІТ- камерах, це намарна втеча у тумани новітньої самотності.

Людина у обіймах ІТ-технологій стає жертвою власної ненаситності. Нею починають управляти - через телешоу і рекламу, через рейтинги, моделювання чи модулювання, через заміну живого спілкування грою із тестами та азартними звабами. Все зводиться і спрощується до рівня вистави. Для таких людей і війна вже, наче шоу, і чуже горе, ніби театр, і мама, як проміжний елемент буття.

Світ мистецтва для людей, які опускаються дорогою споживацтва й доцільності є світом реготливих розваг, задоволення втіх та інстинктів. Вульгарщина для них – звична і природня, примітивізація – найвищий прояв модерну, тупість – це стан нормального відстою. Саме відстою – не руху, не боротьби, не утвердження, а байдужого відстоювання. Для таких людей мораль і мистецтво завжди на заваді. Все спростити до мінімуму – музичну поліфонію звести до гучності гупання, пісенні тексти - то десятиразову повтору трьох слів, які ще здатна запам'ятати така особина. Приниження й зневага когось - чи не єдиний засіб їх самовияву. Розумні люди для них небезпечні, а мудреці взагалі підлягають зневазі, висміюванню та знищенню.

Підміна цінностей набирає глобального характеру – порвані штани й розмальовані частини тіла, дикі перегони на автівках й нічне клубування, словесний бруд та мовне засмієння «тіпами» й «блінами» вважається для них «вищим пілотажем», а матюки з дівочих уст – взагалі перлами. Вкрасти, збрехати, шкільний булінг, родинні вбивства переходять у норму. Вдумайтеся в це – у норму і статистику! І це не на рівні школи чи університету, це на рівні держави Ми усі нині вже так сприймаємо звіти із лінії фронту. Співчуття атрофується.

Чи я кажу щось хибне? Чи надто згустив фарби? Чи, може, роблю наклеп на наш благодатний час та на курс «позбавлення людьми душ ще при земному житті?» Найважливіші риси, які пізнає теперішня дитина в сім'ї, це бути хитрим, спритним, вміти пристосуватися, знати як і кому догодити, шукати де золота жила лежить. ЗНО стає головною метою школярювання.

Студенти переходять у придатки для принтерів. Настає епоха не здобуття знань, а своєрідного зомбування. Діти не начитані й не навчені розмовляти, формулювати та викладати власні думки. Їх просто немає... Тепер без Гуглу та без грошей ані кроку репетитори, консультанти, радники – від школяра до президента.

Перекинуте догори дригом поняття розумності зводиться до вміння використати інших в своїх інтересах поза всякими сентиментами та співчуттями, спожиток знань і сил інших людей (які стають лише тимчасовими східцями) у власних інтересах для сходження до чергових вершин споживацтва. На порядку денному сьогодні визначальними стали два фактори: влада сили і сила влади! Більше того, сьогодні саме поняття розуму значно трансформувалося. Бути розумним – значить бути багатим, успішним і впливовим, вміти досягати своєї мети не дивлячись на засоби.. Для цього навіть загравання з Богом є нормальним, а міжконфесійна боротьба прикриває лише розподіли фінансових потоків. Мамона святкує повноту перемоги.

Створення раю на землі стає метою чи не всіх можновладців. Споживацтво, збагачення, відчуження, комформізм, знищення майбутнього заради цьогохвильних вдоволень. Розмивається поняття національної приналежності, національної гідності, взагалі поняття нації тоне у інформаційних потоках, річищах, валунах, де домінує демонстрація насильства, космополітизму, розпусти, диких ігор, брехні, фейків, наклепів і т. д. Людство заплуталося в мережевих лабіринтах та електромагнітних павутинах, йому заклало вуха і заступило очі.

Найстрашнішим в дану мить для багатьох із нас може бути не смерть чи каліцтво близької людини, а несподіване відключення інтернету. Ми стаємо залежними, зацикленими, тратимо величезну частину дня, ночі, життя свого на блукання у фейсбуківих хащах, ми розпинаємо любов до дітей і їх любов до нас на твітерних та онлайн-хрестах. Уже ніхто не поспіває за технічним прогресом, бо ще не встиг розпакувати покупку, як вона вже виявляється морально застарілою.

Так де ж та друга шалька?! Де і як шукати рівновагу, чи ще є точка повернення до природності? Чи потрібна людина така інформаційна лавина, отой обвал дорогоцінного каміння? Чи варто топити себе у не завше чистих потоках? Чи замінить інформаційний чіп, закріплений в пальцеві людини, його справжню ідентичність, а чіп вставлений у мозок – переформатує розум? Ось тут ми й приходимо до іншої складової протистояння – до душі. Душа має здатність зоставатися невидимою, як кисень в повітрі, але без неї життя на планеті призупиняється. Скільки філософи списів поламали у питаннях: є чи немає душа, яка вона і в чому вимірюється, де її пристанище і яка її місія, через які регулятори діє на людину, що є її носієм? Тисячі питань, і тисячі варіантів відповідей.

Душа слухає нас і сміється з наївного дилетанства, з наших намарних потуг. Все ж давно написано і подано та чи читаємо ми, чи чуємо? Отже, коли мовимо про душу, то беремося за груди, ніби відчуємо її там, в собі... Коли помирає людина, то з її останнім подихом земним злітають слова: «Віддав душу», чи «Душа відлетіла». Одначе, оте душевно - близьке до почуттєвого, межує чи наповнює його. А почуттєве, це пізнання світу в собі. Не надягненого на нас, не шикарної оселі чи авто, не дорогих компів чи прикрас, а того, що повнить радістю й сльозою. Що освітлює нас із середини. Душа вельми вразлива й не терпить будь яких перекроювань чи перепрограмувань. Вона спосилається нам і ми повертаємо її Творцеві. Якою повертаємо? То ж чи, дійсно, для щастя людського так конче треба комп'ютера?

Людство повинно розвиватися, збагачувати свій інтелект, розширювати пізнання, впроваджувати нові ідеї, механізми, технології. Тут немає жодного сумніву. Проблема в іншому – заради чого це робиться, як і до до чого це може привести нас? Вирубубання лісів – одна з ілюстрацій негативних наслідків бездумного поживацтва.

Затехнізованість та глобалізаційні катаклізми на планетарному вимірі, інформаційне перенасичення й комп'ютерна залежність нинішніх людей стають загрозливою стрілою із отрутою самознищення на її вістрі. Вичавити душу з людини не складає особливих надзусиль. «Як паралітики всі від політики» та «Нова неволя без кайданів – тупіє люд біля екранів» – рядки написані мною два десятки літ тому. Час минув, а змін на краще я не бачу. Коли ж прийде прозріння та чи прийде воно? Постапокаліптичний фільм Стюарта Гордона «Робот Джонс» все більш набирає реальних рис.

Та де ж та рівновага, де гармонія, де істина наших роздумів та пошуків? Її не запропонує і не змоделує жоден кібергеній – та й не потрібно!!! Вона вже давно існує та діє, просто ми загралися в техногенні ілюзії, проходимо мимо праобразу гармонії закладеної в самій природі людини. Вона не в схемах – вона у серці. Бо саме там є скарбниця людської мудрості. Саме там можна шукати відповіді на всі питання, які ми сьогодні будемо відкривати, заторкати чи осмислювати. І дай, Господи, нам для цього і часу і сил.